

Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi

Güvenlik Bilimleri Enstitüsü

Güvenlik Bilimleri Dergisi, 2. Uluslararası Güvenlik Kongresi Özel Sayısı (İstihbarat ve Güvenlik), 101-114, doi:10.28956/gbd.1017106

Gendarmerie and Coast Guard Academy

Institute of Security Sciences

Journal of Security Sciences, The Special Issue of the 2nd International Security Congress (Intelligence & Security), 101-114, doi:10.28956/gbd.1017106

Makale Türü ve Başlığı / Article Type and Title

Konferans Bildirisi / Conference Paper

Covid-19 Sürecinin Çocukların Güvenlik Risklerini Artırmasına İlişkin Sosyal Psikolojik Bir Değerlendirme.

A Social Psychological Assessment of the Covid-19 Process That May Increase the Safety Risks of Children.

Yazar(lar) / Writer(s)

Özge GÜLVER, Arş. Gör., Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi, ozgegulver2805@gmail.com, ORCID: 0000-0001-2345- 6789

Bilgilendirme / Acknowledgement:

-Yazarlar aşağıdaki bilgilendirmeleri yapmaktadırlar:

-Makalemizde etik kurulu izni ve/veya yasal/özel izin alınmasını gerektiren bir durum yoktur

-Bu makalede araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur.

-23-25 Eylül 2021 tarihlerinde Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi'nde icra edilen 2. Uluslararası Güvenlik Kongresi'nde sunulan tebliğin genişletilmiş halidir.

Bu makale Turnitin tarafından kontrol edilmiştir.

This article was checked by Turnitin.

Makale Geliş Tarihi / First Received : 01.11.2021

Makale Kabul Tarihi / Accepted : 22.12.2021

Atıf Bilgisi / Citation:

Gülver, Ö. (2021). Covid-19 Sürecinin Çocukların Güvenlik Risklerini Artırmasına İlişkin Sosyal Psikolojik Bir Değerlendirme. Güvenlik Bilimleri Dergisi, 2. Uluslararası Güvenlik Kongresi Özel Sayısı (İstihbarat ve Güvenlik), ss101-114, doi:10.28956/gbd.1017106

COVID-19 SÜRECİNİN ÇOCUKLARIN GÜVENLİK RİSKLERİNİ ARTIRMASINA İLİŞKİN SOSYAL PSİKOLOJİK BİR DEĞERLENDİRME

Öz

Çin'de başlayarak kısa sürede dünyanın tamamına yayılan Covid-19 pandemisi, yaşamsal bir tehdit oluşturmaya ek olarak sosyal, psikolojik, ekonomik vb. birçok probleme yol açmıştır. Devletlerin, halk sağlığının korunabilmesi amacıyla yaptıkları "Evde kal!" çağrıları ve diğer kısıtlamalar, hastalığın seyrini olumlu yönde etkilemiş olmakla birlikte; bir dizi problemi ve zaten var olan problemlerin artışı da beraberinde getirmiştir. Çocukların güvenlik risklerinin; aile içi şiddet ve istismar suçlarıyla karşılaşma ihtimallerinin artmış olması söz konusu problemler arasındadır. Bu çalışmada, dünya genelinde pandeminin gölgesinde çocukların güvenlik risklerinin artmasının nedenlerini sosyal psikolojik çerçevede ortaya koymak amaçlanmıştır. İlgili alanyazında, çocukların maruz kaldıkları şiddet, istismar ve benzerine ek olarak, tanıklık ettikleri suçların artmış olmasına ve pandemi sürecinin bundaki etkisine yönelik değerlendirmelerde bulunulmuştur. Covid-19 sürecinde, hastalıktan korunmanın sağlanabilmesi için alınan önlemlerin bir tür yan etkisi olarak; küresel düzeyde çocukların karşı karşıya kaldıkları güvenlik risklerinin ve mağdur edilerek uğradıkları hak ihlallerinin arttığı görülmektedir. Bunda, şiddete eğilimli kişilerle ev içinde geçirilen sürenin artmış olması; okul gibi evden uzaklaşabilme imkânı sunan kurumların kapanması ve diğer hizmetlere erişimde aksaklıklar yaşanması; yetişkinlerin yüklenmiş oldukları stresi kendilerinden daha güçsüz olan aile bireylerine yansıtması gibi nedenler etkili olabilmektedir. Söz konusu çocuklara yönelik güvenlik risklerinin azaltılabilmesini sağlamak ve mağduriyetlerinin önüne geçilebilmek için devletlerin çeşitli önlemler almaları ve çözüm arayışı içinde olmaları gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, çocuk, Covid-19 sürecinin etkileri, çocukların güvenlik riskleri.

A SOCIAL PSYCHOLOGICAL ASSESSMENT OF THE COVID-19 PROCESS THAT MAY INCREASE THE SAFETY RISKS OF CHILDREN

Abstract

The Covid-19 pandemic, which started in China and spread all over the world in a short while has led to problems like social, psychological, economic, etc, in addition to posing a life threat. Although the "stay at home" calls and other restrictions posed by the states to protect public health have positively affected the course of the disease, it has brought about a series of problems and an increase in already existing problems. Children's safety risk, the increased probability of encountering domestic violence and abuse crimes are among the problems. In this study, it is aimed to reveal the reasons for the increasing security risks of children due to the pandemic in the social-psychological framework. Based on the literature, it is stated that, in addition to the violence and abuse that children experience, both the crimes that children witnessed and the effect of the pandemics have increased. As a kind of side effect of the measures taken to protect from the disease during the Covid-19 process, it seems that the security risks faced by children and the violations of rights they suffer through being victimized have increased at the global level. In this, the increased time spent at home with people who are prone to violence; the closure of institutions that offer the opportunity to be away from home such as school, and the disruptions in accessing other services; reasons such as the reflection of the stress on the family members who are weaker than themselves can be effective. To reduce the security risks for the children in question and to prevent further victimization, states should take various measures and seek solutions.

Keywords: Covid-19, child, effects of the Covid-19 process, children's safety risks..

GİRİŞ

İnsanların yaşamları boyunca en çok ihtiyaç duydukları şeylerden biri güven duygusudur. Güven duygusuna ihtiyaç duyan insanların, her zaman yaşam serüveninin dinginliğini sekteye uğratabilen risk ve tehlikelerle karşılaşma ihtimalleri söz konusudur. Küreselleşme olgusu, insanların yaşam sürdüğü her alanda bu risk ve tehlikelerin çoğalmasına; dolayısıyla, güvensiz hissetmelerine, bu durum da insanların güven arayışlarının artmasına neden olmuştur.

Küreselleşme; bireylerin, grupların ve ulusların tek bir dünyada yaşadığı ve birbirlerine her zamankinden daha fazla bağımlı hale geldikleri gerçeğini ifade eden olgudur (Giddens, 2009: 126). İnsanların da nesnelere de dünyanın bir ucundan diğer bir ucuna kolaylıkla yayılabilmesi, dolaşabilmesi küreselleşmenin bir ürünüdür. İnsan kolayca dolaşabilmesi kültürün; internet aracılığıyla bilginin, para akışının; ulaşım ağlarının güçlenmesiyle tüketim ürünlerinin vb. küresel ölçüde yayılması mümkün hale gelmiştir. Küresel akışın kolaylaşması, insanların yaşamlarını dahi tehdit edebilecek seviyelere ulaşabilen problemlerin de yayılmasının önünü açmıştır. Tarih boyunca toplumların yüz yüze kaldıkları salgın hastalıklar, söz konusu problemler arasında olagelmiş; insan sağlığı açısından ciddi tehditler oluşturmuştur.

2019 yılının Aralık ayında Çin’de başlayarak kısa sürede kıtalara yayılan Covid-19 pandemisi, milyonlarca ölüme sebebiyet veren bir salgın hastalık olarak dünyanın tamamında âdeta katastrofik bir problem hâline gelmiş; psikolojik, sosyal, ekonomik vb. kayıplar meydana getirmiştir. Covid-19 salgınının hızla yayılması, birçok ülkede evlerde karantina uygulaması, toplu hâlde bulunan yerlere girişlerin yasaklanması, seyahat kısıtlaması gibi korunma önlemlerinin alınmasına neden olmuştur. Bu önlemler, hastalığın seyrini olumlu yönde etkilemiş olup; ölümlerin ve vakaların azalmasını sağlamış olsa da önemli problemleri beraberinde getirmiştir.

Covid-19’dan korunabilmeleri için insanların evlerine çekilmesi yönünde uyarıların yapılması ve sokağa çıkma yasaklarının uygulanması, aile içinde yaşanabilecek ciddi problemlerde artış görülebileceği endişesini ortaya çıkarmıştır. Cherlin (2020), Covid-19 krizinin partnerlere yönelik şiddetin ve çocuk istismarının artmasına yol açabileceğini; bir arada kalma gerekliliğinin, işsizliğin ve hastalığın sebep olduğu gerilimin de etkisiyle şiddete ve istismara eğilimli kişileri bunu yapmaya sevk edebileceğini ifade etmiş; ayrıca şiddet ve istismarda yaşanabilecek artışların, insanlar evlerinden dilediğince ayrılacakları zamana kadar “görünmez” olabileceğine dikkat çekmiştir.

Şiddet ve istismarla karşılaşma riski söz konusu olan kişiler çocuklar olduğunda, onların başlarına gelen ya da gelme ihtimali olan olayları “görünür kıлма” olanaklarının çok daha zor olabileceğini; ilgili kurum ve kuruluşlara bildirebilme konusunda sorunlar yaşayabileceklerini söyleyebilmek mümkündür. Çocuklar, yaşadıkları şeyin ne olduğunu bilmeyebilirler; ifade etme konusunda zorlanabilirler veya ne yapmaları, nereden destek almaları gerektiğine ilişkin fikirleri olmayabilir. Dolayısıyla, yaşadıkları olayların görünür olma ihtimali de azalabilir. Dahası, çocukların yaşadıkları mağduriyetlerin devam etmesi şeklinde bir tehlike de ortaya çıkmaktadır.

Yetişkinlere kıyasla riskler ve tehlikeler karşısında daha savunmasız olan çocukların, bunlarla karşılaşmaları hâlinde dirençlerinin az olacağı ya da hiç olmayacağı, yaşayacakları örselenmenin de çok daha fazla olabileceği aşikârdır. Onların savunmasızlıklarının daha fazla olması, küresel düzeyde önemli bir mesele olan, çocuğun fiziksel, cinsel, duygusal, ekonomik vb. anlamda kolaylıkla istismar edilmesi sorununa yol açmaktadır. Covid-19 pandemi sürecinin, çocukların zaten var olan savunmasızlıklarını, güvensizlik duygularını ve korunma ihtiyaçlarını artıracak etkileri söz konusudur.

Covid-19 pandemisinin yayılmasını önleyebilmek için başlatılan girişimler, dünya genelinde milyonlarca çocuğun güvenliklerine karşı daha fazla tehditle karşılaşma ihtimallerini beraberinde getirmiştir. Çocuklar, kötü muameleye, toplumsal cinsiyet temelli şiddete uğrama, sömürü, sosyal dışlanma ve kendilerine bakan kişilerden ayrı kalma gibi bir dizi sorunla karşı karşıya kalmışlardır (UNICEF, 2020a).

Bu çalışma çerçevesinde, Covid-19 sürecinde incinebilirlikleri ve güvenliklerine yönelik tehditleri artmış olan çocuklar konu edilmiştir. Onların, salgın hastalık sürecinde yetişkinlerle zorunlu olarak bir arada geçirdikleri zamanın uzamış olmasına bağlı olarak örselenme ihtimallerinin artmış olması problemi ele alınmıştır. Salgın hastalık sürecinin dünya genelinde şiddet, istismar gibi nedenlerle öz yıkıma uğrayan çocukların sayısını artırması ve bunun yansımaları, problemin çözümü için alınabilecek önlemler, ilgili literatür temel alınarak ortaya konulmaya çalışılmıştır.

1. COVID-19 SÜRECİNDE RİSK ALTINDAKİ ÇOCUK OLMAK

Toplumları makro düzeyde etkilemesi kaçınılmaz olan problemler söz konusu olduğunda, bunlardan en çok örselenebilecek kişiler olmaları bakımından çocuklar, kadınlar, yaşlılar, engelliler vb. incinebilir olmalarıyla anılan gruplar akla gelmektedir. Covid-19 pandemisi de toplumları makro düzeyde etkilemiş; hayatın

orta yerine kurularak, kitleleri bedensel ve ruhsal sağlıkları, geçimle ilgili konular vb. bakımdan zorluklarla karşı karşıya bırakmıştır. Covid-19 gibi dünyaya yayılan salgınlarda, hastalık nedeniyle ölümlerle sonuçlanabilecek durumlarla karşılaşmamış olsalar bile, sebep olduğu olumsuzluklardan etkilenme olasılıkları daha yüksek olan nüfuslar, incinebilir gruplardır.

İncinebilir gruplar; fiziksel, ekonomik ve sosyal sağlık durumları açısından baskın nüfusa kıyasla zayıf olan ve bu nedenle daha çok risk altında olan bireylerden oluşur. Onların tehlikeleri öngörebilme, bunlarla başa çıkabilme, direnme ve kurtulma konusunda yetenekleri daha azdır (Rukmana, 2014: 6990). Yaşam alanlarında serbest gezinişi dahi zorlaştıran Covid-19 salgınının, incinebilir grupları daha çok örselediğini söyleyebilmek mümkündür. İncinebilir gruplar arasında yer alan çocukların ise özel bir hassasiyetle incelenmesi, yaşadıkları zorlukların dikkate alınması gerekmektedir.

Yaşamsal tehdit oluşturması bakımından yaşlılara göre Covid-19'dan daha çok korunmuş olmalarına rağmen ebeveynlerinden birini ya da başka bir aile üyesini, kendisinin bakımını üstlenen herhangi bir kişiyi Covid-19 nedeniyle kaybeden çocuklar oldukça fazladır ve bunun psikososyal etkilerinin meydana gelebileceği gerçeği göz ardı edilmemelidir (*United Nations* [Birleşmiş Milletler], 2020: 4). Duygusal yakınlık kurulan kişilerin kaybı, çocukların savunmasızlıklarını artırabilecek bir sorundur. Öte yandan, yaşamsal bir kayıp söz konusu olmasa bile, çocukların bakımından sorumlu olan yetişkinlerin, hastalık sürecinin etkisiyle stres düzeylerinin yükselmesine neden olabilecek iş kaybı vb. olumsuzluklarla karşı karşıya kalmaları, bu stresi yansıtabilme ihtimalleri olduğundan, çocukların savunmasızlıklarının ve güvenlik risklerinin artmasına neden olmaktadır.

UNICEF (*United Nations International Children's Emergency Fund* [Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu], 2020b) tarafından pandemi sürecinin çocuklar için riskleri artırıcı olduğuna dikkat çekilmiş; bu "sağlık krizi"nin çocuk hakları ihlaline yol açabilecek bir krize dönüşebileceği; bunun önlenmesi için küresel düzeyde koordinasyona ihtiyaç duyulduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda, çocukların temel hizmetlere erişim konusunda yaşadıkları sorunların artması; sağlık, beslenme ve gelişimleriyle ilgili kazanımlarının baltalanması tehdidi; özellikle gecekondularda ya da sokakta yaşayan çocukların güvenli sığınak mahrum kalması ve hijyen imkânlarının olmaması; internete, kitaplara, okul malzemelerine erişimlerinin sağlanamaması ve okulların kapanması nedeniyle okul temelli beslenme programlarından mahrum kalmaları; özellikle kız çocukların okula geri dönme ihtimallerinin düşmesi; ekonomik imkânlar bakımından zaten zorluklarla

yaşayan milyonlarca çocuğun daha fazla yoksulluk içerisine düşmesi; sosyoekonomik gerileme ile çocukların şiddet, sömürü ve istismar bakımından risk faktörlerinin artmış olması, onların karşı karşıya oldukları sorunlar arasında yer almaktadır. Dahası, kız çocukların cinsiyete dayalı şiddete maruz kalmaları, erken yaşta evlilikler ve gebelik açısından yüksek riskli oldukları; yabancı düşmanlığına ve ayrımcılığa maruz kalma ihtimallerinin arttığı; mülteci ve göçmen çocukların, çatışmalardan etkilenenlerin kırılganlıklarının artacağı vurgulanmıştır.

Covid-19'un yayılmasını önleyebilmek için yapılan kısıtlamaların suç oranlarında düşüş sağladığı (McDonald ve Balkin, 2020: 1) rapor edilmiş olmasına rağmen pandeminin, okullar kapatıldığı için çocukların sosyalleşmesi ve duygusal gelişimleri açısından sorunlar yaşamalarına yol açması gibi; onların sorunlu ailelerden kaçışlarını da zorlaştırdığı, istismara maruz kalan çocukların sayısının arttığı (Triggle, 2020) yönünde haberler çıkmıştır. The Guardian (2020)'ın haberinde de dünya genelinde Covid-19'un yayılımını durdurabilmek amacıyla gerçekleştirilen hayat kurtarmaya yönelik kitlesel çabaların, bir taraftan savunmasız grupları daha fazla riske attığı; özellikle aile içi şiddete maruz kalan kadınların ve çocukların karantina sürecinde istismarcılardan kaçışının mümkün olamayacağı vurgulanmıştır. Son dönemde Çin'den gelen haberler de kadınların ve kız çocukların karşı karşıya kaldıkları aile içi şiddet vakalarında önemli bir artış olduğunu göstermektedir (UNICEF, 2020a). Ülkemizde ise Covid-19 sürecinde yapılan "evde kal" çağrılarının asayiş olaylarında ciddi düşüşler yaşanmasını sağladığı; öte yandan aile içi şiddet suçu vakalarında artışa yol açtığı ve bunun 1 yıl içerisinde artan tek suç türü olduğu (CNNTÜRK, 2020) yönünde haberler medyada yer almıştır.

Çocukların Covid-19 sürecinde güvenlik risklerinin artmış olmasına ilişkin problem yalnızca bu sürece özgü değildir. Halk sağlığı açısından tehdit oluşturan önceki olağanüstü durumlarda da çocukların istismar ve sömürsünde artış görülmüştür. Örneğin, 2014-2016 yılları arasında Batı Afrika'daki Ebola virüsü salgını nedeniyle okulların kapatılmasıyla birlikte çocuk işçiliği, çocuğun ihmali, cinsel istismarı ve erken yaşta hamilelikler artmıştır. Sierra Leone'de de çocuk yaşta hamilelikler salgın öncesi dönemin 2 katına ulaşmıştır (UNICEF, 2020a).

Tüm toplumlarda, "normal" koşullar altında da çocukların güvenlikleri bakımından daha fazla risk altında olabilecekleri aşikârdır. Başka salgın hastalıklarda olduğu gibi Covid-19 sürecinin de bu problemi körüklediği, ilgili verilerden anlaşılmakta olup; problemin nedenlerinin de ortaya koyulması gerekmektedir.

2. COVID-19 SÜRECİNDE ÇOCUKLARIN GÜVENLİK RİSKLERİNİN ARTMASININ NEDENLERİ

Çocuklar, toplumda korunmaya en çok ihtiyaç duyan bireyler arasındadırlar. Onların, başlarına gelebilecek kötülükleri öngörebilmeleri, etrafında güven duyabilecekleri yetişkinler olmaksızın zorluklarla mücadele edebilmeleri son derece zordur. Dolayısıyla, pandemi sürecinden de çocukların toplumun diğer üyelerine kıyasla daha fazla etkilenmeleri/etkilenmiş olmaları kaçınılmazdır. Schonfeld ve Demaria (2015: 1121) da çocukların duygusal, sosyal, zihinsel, gelişimsel ve davranışsal ihtiyaçlarını kendi kendilerine karşılayabilme konusunda deneyim ve yetenekleri açısından yetersiz olmaları nedeniyle pandemi, afetler ve diğer travmatik olaylar karşısında daha savunmasız kaldıklarını ifade etmişlerdir.

Covid-19 nedeniyle alınan koruma amaçlı önlemler kapsamında, yetişkinlerin evde geçirdikleri sürenin uzamış olması ve birçok mekân gibi okulların da kapatılması, çocukların kapalı kapılar ardında karşı karşıya kalabilecekleri kötü muamelelerin ve risklerin artmış olmasındaki en temel nedenlerden biridir. Evin; herkesin rahat hissedebileceği, güven duyabileceği ve çoğu tehlikenin dışarıda bırakılmış olarak görüleceği bir alan olması beklenir. Pandemi sürecinde bir arada kalınan sürenin günler alabilecek şekilde uzamış olması, kadınlar, yaşlılar, engelliler gibi başka gruplar da dâhil olmak üzere, çocukların ev içerisinde şiddet uygulama potansiyeli olan kişiler tarafından mağdur edilme ihtimallerini artırmıştır. Jang ve Farise (2020), dünyadaki cinsiyet eşitsizliğinin pandemi süreciyle birlikte daha da şiddetlendiğini; Covid-19 için alınan önlemlerin aynı zamanda birçok kadın ve kız çocuklar için evde “kapana kısılma” anlamına geldiğini ifade etmişlerdir. Peterman ve diğerlerine (2020: 10) göre de karantinalar, kadınların ve çocukların potansiyel faillere her gün maruz kalmalarını, şiddetin artma riskini beraberinde getirmektedir. Öte yandan, erkeklerin evden göç etmesi durumunda ise yakın partner şiddetine maruz kalma oranlarının azaldığının da kanıtlanmış olduğunu ifade etmişlerdir.

Çocukların güvenliklerini tehdit eden durumları yalnızca çocuğun doğrudan kendisine yönelik güvenlik riskleri çerçevesinde değerlendirmek yetersiz olacaktır. Çocuğun ev içerisinde tanıklık ettiği yakın partner şiddeti de onun güvenli ortam ihtiyacına ve ruhsal sağlığına karşı tehdit niteliğindedir. Pinheiro (2006: 70), dünya genelinde her yıl 133 ile 275 milyon arasında çocuğun sık sık yakın partner şiddetine tanıklık etmeye maruz kaldıklarının tahmin edildiğini; bunun genellikle ebeveynleri arasında veya annelerinin partnerleri ile çıkan kavgalara tanıklık etme şeklinde gerçekleştiğini ifade etmiştir. Sternberg ve diğerlerinin (1993: 50) araştırma bulguları, ailede annesinin istismarına tanıklık eden ancak kendilerinin istismara

maruz kalmadığı çocukların, hem annelerinin hem de kendilerinin istismara uğradığı çocuklarla psikolojik açıdan aynı patolojik özellikler sergilediklerini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, Covid-19 sürecinin çocukların suça tanıklık etme ihtimallerini artırabilecek olması nedeniyle, psikolojik ve duygusal anlamda örselenme deneyimlerinin de artmasına yol açabileceğini söyleyebilmek mümkündür.

Toplumda, çocuklar gibi incinebilir olmalarıyla anılan grupların örselenme ihtimallerinin ve bu anlamda tehdit altında olabileceklerinin farkında olmak, onların uğrayabilecekleri zararların önlenmesinde ya da ortaya çıkarılmasında etkili olabilmektedir. Toplumsal denetim mekanizmasının sağlıklı bir biçimde işlemesi sayesinde, özellikle ev içerisinde şiddet, istismar vb. yaşanması hâlinde fark edilebilmesi, önlenmesi oldukça zor olsa bile, mağdur olan insanların uğradıkları yıkımın en azından görünür kılınması, bildirilmesi mümkün hâle gelebilmektedir. Pandemi süreci, bu görünürlük ihtimalinin azalmasına yol açmıştır. Covid-19 salgınının yayıldığı süreçte, dünya genelinde çocuklara yönelik fiziksel, psikolojik ve cinsel şiddette kayda değer bir artış olduğunu ifade eden Fegert, Vitiello, Plener ve Clemens (2020: 4) de toplumsal denetimin azalmış olmasının ve çocuk koruma hizmetlerine erişim konusunda aksaklıklar yaşanmasının, söz konusu meseleye ek bir yük getirdiğini vurgulamışlardır.

Karantina süreci, çocukların uzunca bir süre yalnızca aileleri ile temas etmelerini gerektirmiştir. Bu da risk altındaki çocukları koruma başarısızlığına; başlarına gelebilecek zararlar için fırsat oluşmasına yol açmıştır. Aile içinin herhangi bir dış gözetimden yoksun olması, Covid-19 sürecinde öğretmenlere, hekimlere, sağlık ziyaretçilerine, sosyal çalışmacılara vb. profesyonellere erişimin mümkün olmaması, çocukların korunma endişesinin belirtilerini veya anlatılarını tespit edebilmek için rutin fırsatların kaybolmasına neden olmuştur. Sosyal hizmetler personellerinin kendilerini izole etmiş olmaları da hizmet sunumunu zorlaştırmıştır (Green, 2020: 1). Okul, kütüphane, kilise gibi yerlerin tümü, dünya çapında aile rutinlerinin kritik unsurları olan mekânlardır. Evde şiddete veya istismara maruz kalan kişiler, bu kurumları duygusal destek sunan ve ev ortamından “kurtulmak” için fırsat sağlayan yerler olarak nitelendirmektedirler. Pandemi süreci ise bu rahatlamadan uzak kalınmasına neden olmuştur (Campbell, 2020: 1).

Covid-19 pandemisinin çocuk, genç, yaşlı, kadın, erkek fark etmeksizin toplumların tüm üyelerini bir şekilde etkilediği açıktır. Birçok insan için psikolojik, sosyal ve ekonomik anlamda sarsıcı olduğu da mutlak. Ancak pandeminin meydana getirdiği sosyal değişimlerin, toplumların en savunmasız olarak

nitelendirilebilecek grupları arasında olan çocukların yaşadıkları mağduriyetlerin artmasına neden olması, salgın hastalık sürecinde dikkate alınması gereken en önemli hususlar arasındadır. Bu durum, toplumun tamamının korumakla ve iyiliklerini gözetmekle yükümlü oldukları çocukların durumlarını iyileştirebilmek ve mağduriyetlerini azaltabilmek için eyleme geçilmesini zorunlu kılmaktadır.

3. ÇOCUKLARIN GÜVENLİK RİSKLERİNİ AZALTABİLMEK İÇİN YAPILMASI GEREKENLER VE ALINAN BAZI ÖNLEMLER

Covid-19 pandemisinin olumsuz etkilerini hafifletebilmek için dünya genelinde ülkeler çeşitli çabalar içerisine girmişlerdir. Halk sağlığını koruyabilmek için alınan önlemler kapsamında izolasyon sürecine girilmiş olması, özellikle incinebilir grupların güvenlik risklerini artırmış; devletlerin bu problemin çözümüne yönelik adımlar atmasını gerekli hâle getirmiştir. UNICEF (2020a) tarafından hazırlanan bültende, çocukların korunabilmesi için atılması gereken somut adımlar çerçevesinde şu hususlara dikkat çekilmiştir:

- Sağlıkta, eğitimde ve çocuk hizmetlerinde görevli olan personellerin, cinsel sömürü ve istismar konusunda kaygılarını güvenli bir şekilde nasıl bildirmeleri gerektiğini de içerecek şekilde Covid-19 ile bağlantılı olan çocuk koruma riskleri hakkında eğitilmeleri,
- Toplumsal cinsiyet temelli şiddetin yaşanması hâlinde, ilk müdahale ekiplerinin durumu yönetebilmeleri için eğitilmeleri ve mağdur olanların desteklenmeleri için sağlık hizmetleriyle ortak hareket edilmesi,
- Çocukların yararlanabilecekleri destek hizmetleri hakkında bilgi paylaşımının artırılması,
- Covid-19'un çocukları nasıl etkilediğine ilişkin çalışmalara girdi sağlayabilmek için ergen çocukların da değerlendirmelere dâhil edilmesi,
- Çocukların duygusal açıdan desteklenmeleri ve kendilerine gerekli olan özenle bakmalarını sağlamak amacıyla çocuğun aile reisi olduğu aileler ve bakıcı aileler de dâhil edilecek şekilde, geçici bakım merkezlerine ve ailelere özel destek verilmesi,
- Gelir imkânları etkilenen, finansal ve maddi kayıplara uğrayan aileler için yardım sağlanması,

- Ebeveynlerinin ya da kendilerinin bakımından sorumlu kişilerin hastaneye yatması veya vefat etmesi nedeniyle yalnız kalan çocuklara destek olunması,
- Hastalıkla mücadele önlemleri çerçevesinde, tüm çocukların korunabilmeleri konusunun birinci derecede önemli olmasının sağlanması gerekmektedir.

Hükümetlerin, pandemiler sırasında artış gösteren şiddet riski konusunda farkındalık yaratmaları ve insanların ihtiyati tedbirleri gözlemleyerek, birbirleriyle iletişim hâlinde olmalarını ve herhangi bir istismardan endişe edilmesi hâlinde bunu bildirmeleri gerektiğini vurgulaması önem taşımaktadır (Usher, Bhullar, Durkin, Gyamfi, Jackson, 2020: 550). Böyle zamanlarda, toplum üyelerinin etrafına karşı daha hassas ve duyarlı hareket etmelerinin yani toplumsal bütünleşmenin ne kadar önemli olduğu bir kez daha anlaşılmaktadır.

Covid-19 sürecinde, aile içi şiddetle mücadele edebilmek için devletlerin kapsamlı güvenlik önlemleri almaları; ulusal bir eylem planını uygulamaya geçirilebilmeleri için yeterli insani ve finansal kaynakları tahsis etmeleri gerekmektedir. Bu doğrultuda, bazı devletler aile içi istismarların artmasını önlemek için adımlar atmışlardır. Fransa, aile içi şiddet mağduru olanları otellere yerleştirerek pop-up danışmanlık merkezlerine finansman sağlayacağını bildirmiştir. İspanya; mağdur kadınları ve çocuklarını otellere yerleştirmekle birlikte kadınların, gerekli durumlarda yardım hattını aramalarını teşvik etmek için kampanya başlatmıştır ve aile içi şiddetten mağdur olanların gerekli yardımlara erişebilmeleri için tüm hizmetlerini açık bulundurmaktadır. Güney Afrika, sığınma evlerine ve sosyal hizmetlere ulaşımı sağlamakla birlikte; acil koruma kararlarının çıkartılabilmesi için mahkemeleri açık tutmaktadır. Ayrıca, mağdurların yardım alabilmeleri için de aktif bir mesajlaşma hatları bulunmaktadır (Jang ve Farise, 2020).

Çocukların güvenlik risklerinin azaltılabilmesi için somut adımlar atılması, onların yaşayacakları çocukluğun şiddet, istismar vb. ile gölgenmesinin önüne geçebilmek için gereklidir. Yetişkin yaşama sağlıklı bir şekilde erişebilmelerini sağlamak ve hâliyle çoğunluğu sağlıklı bireylerden oluşan, bütünleşmiş bir toplum kurabilmek, yalnızca olağanüstü durumlarda değil her koşulda çocukların iyiliklerinin gözetilmesi, ihtiyaçlarının doyurulabilmesi ve onların korunabilmeleri ile mümkündür.

4. SONUÇ

Covid-19 pandemi süreci, dünya genelinde insanların yaşamlarını tehdit etmiş; milyonlarca ölüme neden olmuştur. İnsanların kendilerinin ve sevdiklerinin

hastalığa yakalanarak karşı karşıya kalabilecekleri ölüm riskine ilişkin korkularını artırmış; çaresizlik duygularına yol açmıştır. Salgın hastalık, yaşamsal tehdit oluşturması ile kalmamış; psikolojik, sosyal, ekonomik vb. birçok kayıplara neden olmuştur. İzolasyon süreci nedeniyle kendini iyi hissedebilmek, doyurucu ilişkiler kurabilmek, çoğu insan için güçleşmiştir. İnsanlar, özgürlükleri belli ölçüde kısıtlanmış olduğu için engellenme duygusuna; hastalığın nelere mal olabileceğine, ne zaman “normale” dönülebileceğine ve benzerine ilişkin belirsizlikler nedeniyle strese, olumsuz düşüncelere kapılmışlar, yoğun kaygı hissetmişlerdir. Pandemi sürecinin uzaması, yetişkinlerin yüklenmiş oldukları stres düzeylerini artırmıştır. Bunda, ekonomik kayıplarla birlikte yoksulluğun şiddetlenmesi, insan yaşamına anlam katan sosyal iletişim ve etkileşim ihtiyacının tatmin edilebilirliğinin azalması, duygusal yakınlık kurulan kişilerin hastalık nedeniyle kaybı ve hatta başka insanların hastalıkla mücadelede yenilgiye uğraması gibi bir dizi problem etkili olmuştur.

Salgın hastalık süreci, başlangıçta yaşamsal tehdit oluşturması bakımından çocukları yetişkinler kadar etkilememiş olsa da bedensel ve/veya ruhsal sağlıklarına önemli bir biçimde zarar verebilecek, travmatik düzeye erişebilecek mağduriyet ve örselenme deneyimleriyle karşılaşma ihtimallerinin artmasına yol açmıştır. Çocukların, özellikle aile içerisinde kendilerine yönelik herhangi bir kötü muameleye maruz kalmaları veya duygusal yakınlığı olan yetişkinler arasında yaşanan şiddet, istismar ve benzerine tanıklık etmeleri bu ihtimaller arasındadır. Üstelik bu tür mağduriyetler, etkilerinin uzunca bir süre atlatılabilesinin mümkün olamayacağı yaşantılardır. Ayrıca pandemi sürecinde çocukların sağlık, eğitim, psikolojik ve sosyal destek gibi çeşitli alanlardaki hizmetlere erişim konusunda zorluklar yaşamaları söz konusudur. Bu da çocukların zihinsel, duygusal, bedensel gelişimlerinin baltalanması anlamına gelmektedir. Salgın hastalık nedeniyle eğitime ara verildikten sonra, özellikle kız çocukların toplumsal cinsiyet temelli ayrımcı muamelelere maruz kalarak çeşitli şekillerde mağdur ediliyor olmaları da dikkat çekilmesi gereken önemli meselelerdendir.

Toplumların yaşadıkları tüm olağanüstü durumlarda, potansiyel faillerin suç işleme fırsatları artabileceği için, çocukların şiddet, istismar vb. ile karşılaşma ihtimalleri de ne yazık ki artmaktadır. Çocuklar, toplumların en kırılgan üyeleridir. Onların uğradıkları kötü muamele ile mücadele edebilmeleri ve bunu bildirebilmeleri mümkün olmayabilir. Üstelik buna sebep olan kişi ya da kişiler güven duydukları/en çok güven duymayı isteyecekleri yetişkinler arasındaysa, öz yıkıma uğramaları kaçınılmazdır. Böylelikle, güvensiz bir dünyada yaşadıklarına ilişkin inançları körüklenir ve daha savunmasız hâle gelirler.

Çocukların iyi oluş hâllerine, bedensel ve/veya ruhsal bütünlüklerine zarar verebilecek her tür şiddet, istismar gibi suçlar, onların güvenli bir biçimde yaşama haklarının ihlal edildiği anlamına gelmektedir. Covid-19 süreci, tüm dünyada çocukların güvenlik risklerinin ve örselenme ihtimallerinin artmasına sebep olmuştur. Dünyadaki tüm çocukların güven içinde bir yaşam sürdürebilmelerini sağlayabilmek için her zaman olması gerektiği gibi; olağanüstü durumlarda da güvenlik risklerini artıracak faktörlerin etkilerinin azaltılabilmesi için daha fazla çalışmanın yapılması, gerekli politikaların izlenerek sorunu önleyebilmek amacıyla çözüm odaklı hareket edilmesi gerekmektedir. Sağlıklı bir toplum inşa edebilmenin yolu; çocukların sağlıklı bir biçimde yetiştirilebilmeleri, ihtiyaçlarının gözetilmesi, korunmaları ve onların yüksek yararının dikkate alınması ile mümkündür.

KAYNAKÇA

- Campbell, A. M. (2020). An Increasing Risk of Family Violence During the Covid-19 Pandemic: Strengthening Community Collaborations to Save Lives. *Forensic Science International: Reports*, 100089, 1-3.
- Cherlin, A. J. (2020). The Family and COVID-19: What Can We Say So Far?. Erişim tarihi: 11.05.2021, <https://www.mheducation.com/highered/ideas/articles/the-family-and-covid-19-what-can-we-say-so-far>.
- CNNTÜRK. (2020). Koronavirüs Günlerinde Suç. Erişim tarihi: 18.09.2021, <https://www.cnnturk.com/video/turkiye/koronavirus-gunlerinde-suc>.
- Fegert, J. M., Vitiello, B., Plener, P. L., Clemens, V. (2020). Challenges and Burden of the Coronavirus 2019 (COVID-19) Pandemic for Child and Adolescent Mental Health: A Narrative Review to Highlight Clinical and Research Needs in the Acute Phase and the Long Return to Normality. *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health*, 14(1), 1-11.
- Giddens, A. (2009). *Sociology*. Cambridge: Polity Press.
- Green, P. (2020). Risks to Children and Young People During COVID-19 Pandemic. *British Medical Journal*. 369: m1669, Erişim tarihi: 21.09.2021, <https://doi.org/10.1136/bmj.m1669>.
- Jang, B., Farise, K. (2020). Gender Based Violence During the COVID-19 Pandemic and Economic, Social and Cultural Rights. *OpinioJuris*. Erişim tarihi: 20.09.2020, <http://opiniojuris.org/2020/04/23/gender-based-violence-during-the-covid-19-pandemic-and-economic-social-and-cultural-rights/>.
- McDonald, J. F., Balkin, S. (2020). The COVID-19 Virus and the Decline in Crime. Erişim tarihi: 18.09.2021, https://www.researchgate.net/publication/340586004_The_COVID-19_and_the_Decline_in_Crime.
- Peterman, A., Potts, A., O'Donnell, M., Thompson, K., Shah, N., Oertelt-Prigione, S., van Gelder, N. (2020). *Pandemics and Violence Against Women and Children*. Center for Global Development Working Paper 528. Washington, DC: Centre for Global Development. Erişim tarihi: 17.09.2021, <https://www.cgdev.org/sites/default/files/pandemics-and-vawg-april2.pdf>.
- Pinheiro, P. S. (2006). *World Report on Violence Against Children*. Geneva, Switzerland: United Nations.

- Rukmana, D. (2014). Vulnerable Populations. In: Michalos A.C. (eds.) *Encyclopedia of Quality of Life and Well-Being Research* (pp. 6989-6992). Dordrecht: Springer.
- Schonfeld, D. J., Demaria, T. (2015). Providing Psychosocial Support to Children and Families in the Aftermath of Disasters and Crises. *American Academy of Pediatrics*, 136(4), 1120–1130.
- Sternberg, K. J., Lamb, M. E., Greenbaum, C., Cicchetti, D., Dawud, S., Cotes, R. M., Krispin, O., Lorey, F. (1993). Effects of Domestic Violence on Children’s Behavior Problems and Depression. *Developmental Psychology*, 29(1), 44–52.
- The Guardian. (2020). Lockdowns Around The World Bring Rise in Domestic Violence. Erişim tarihi: 13.05.2021, <https://www.theguardian.com/society/2020/mar/28/lockdowns-world-rise-domestic-violence>.
- Triggle, N. (2020). Covid: The Devastating Toll of the Pandemic on Children. BBC News. Erişim tarihi: 18.09.2021, <https://www.bbc.com/news/health-55863841>.
- UNICEF. (2020a). COVID-19: Children at Heightened Risk of Abuse, Neglect, Exploitation and Violence Amidst Intensifying Containment Measures. Erişim tarihi: 20.09.2021, <https://www.unicef.org/turkey/en/press-releases/covid-19-children-heightened-risk-abuse-neglect-exploitation-and-violence-amidst>.
- UNICEF. (2020b). Protecting The Most Vulnerable Children From The Impact of Coronavirus: An Agenda for Action. Erişim tarihi: 10.05.2021, <https://www.unicef.org/turkey/en/stories/protecting-most-vulnerable-children-impact-coronavirus-agenda-action-0>.
- United Nations. (2020). Policy Brief: The Impact of COVID-19 on Children. Erişim tarihi: 11.05.2021, https://unsdg.un.org/sites/default/files/2020-04/160420_Covid_Children_Policy_Brief.pdf.
- Usher, K., Bhullar, N., Durkin, J., Gyamfi, N., Jackson, D. (2020). Family Violence and COVID-19: Increased Vulnerability and Reduced Options for Support. *International Journal of Mental Health Nursing*, 29(4), 549-552.